

Helsingin käräjäoikeudelle

10.3.2024

helsinki.ko@oikeus.fi

Kantaja:

Mika Vauhkala

Puolesta OTM Aki Nummelin

Puh. 0400432428, sähköposti: aki.nummelin@gmail.com

ESTEELLISYYSVÄITE

Asia:

L 706/2022/1504

Vaatimukset:

Marko Lepistö on jäävättävä asian Vauhkala vs. Suomen valtio ja Fazer käsittelystä ennakkoasenteeseen perustuvan esteellisyyden vuoksi (OK 13:7.2).

Pidätämme oikeuden lausua Noora Nykäsen esteellisyydestä asiassa Vauhkala vs. Suomen valtio ja Fazer sen jälkeen, kun olemme ensin saaneet tutustua Nykäsen sidonnaisuus- ja sivutoimirekisteriin lain velvoittamalla tavalla ilmoitettaviin tietoihin.

Perustelut:

Käräjäoikeus on ilmoittanut, että käräjäoikeuden kokoonpanoksi pääkäsittelyssä 10–12.4.2024 on vahvistettu käräjätuomarit Markku Saarikoski, Marko Lepistö ja Noora Nykänen.

Nykäsen puuttuva ilmoitus sidonnaisuus- ja sivutoimirekisteristä

Kiinnitämme käräjäoikeuden huomiota ensinnäkin siihen, että tuomareiden sidonnaisuus- ja sivutoimirekisteristä ei löydy edes nimi- ja virkatietoja pääkäsittelyyn vahvistetulta käräjätuomari Noora Nykäseltä. Tästä johtuen pidätämme oikeuden lausua hänen esteellisyydestään sen jälkeen,

kun olemme ensin saaneet tutustua Nykäsen sidonnaisuus- ja sivutoimirekisteriin lain velvoittamalla tavalla ilmoitettaviin tietoihin.

Lepistön esteellisyydestä asiassa

Oikeudenkäymiskaaren 13 luvun 7 §:n (1.6.2001/441) 2 momentin mukaan tuomari on esteellinen käsittelemään samaa asiaa tai sen osaa uudelleen samassa tuomioistuimessa, jos on perusteltua aihetta epäillä hänellä olevan asiaan ennakoasenne hänen asiassa aikaisemmin tekemänsä ratkaisun tai muun erityisen syyn vuoksi. 3 momentin mukaan tuomari on esteellinen myös, jos jokin muu tässä luvussa tarkoitettuun seikkaan rinnastettava seikka antaa perustellun aiheen epäillä tuomarin puolueettomuutta asiassa.

Antti Tapanilan väitöskirjan “Tuomarin esteellisyys” (Suomalaisen lakimiesyhdistyksen julkaisuja: A-sarja 2007) mukaan tuomarin esteellisyyden kannalta merkityksellistä voi olla oikeuskysymystä koskeva ennakoasenne, joka saattaa ilmetä mm. aikaisemman oikeudenkäynnin yhteydessä. Tuomarin oikeuskysymystä koskeva ennakkokäsitys ilmenee niistä ratkaisuista, joita hän on käsiteltävään asiaan nähden samankaltaisissa tapauksissa antanut. (s. 307–308). Tapanilan mukaan poikkeuksellisen ehdottomien kannanottojen esittäminen irrallaan oikeuslähteistä voi antaa aiheen epäillä tuomarin puolueettomuutta vaarantavaa ennakoasennetta (s. 309, alaviite 269).

Käräjätuomari Marko Lepistö on toiminut käräjätuomarina asiassa L 706/2021/2416 (tuomio 10.9.2021, ratkaisunumero 165570/2021). Tapauksessa oli kyse kantajien vaatimasta hyvityksestä yhdenvertaisuuslain rikkomisen johdosta, kun HUS / Helsingin naistenklinikka ei ottanut kantajia vastaan, koska he eivät käyttäneet kasvomaskeja. Naistenklinikalla oli tuolloin voimassa maskisuositus. Lepistö hylkäsi kanteen haastetta antamatta mm. sillä perusteella, että:

“[Kantajien] kannevaatimuksen taustalla oli denialismiin perustuva Korona-pandemian vakavuuden kieltäminen. Käräjäoikeuden käsityksen mukaan [kantajiin] väitetysti kohdistettu menettely on perustunut kuitenkin tapahtuma-aikana yleisen käsityksen mukaan tarpeelliseen ja välttämättömään keinoon suojata sairaalaympäristössä oleskelevien muiden ihmisten terveysturvallisuus. Yhdenvertaisuuslaki ei voi suojata yksilön sellaista mielipidettä, joka on tai saattaa olla omiaan vaarantamaan muiden ihmisten terveyden tai yleisen turvallisuuden.”

Edelleen tuomion mukaan *“[kantajat] olivat aviopari, jota oli estetty esitetyn mielipiteen vuoksi pääsemästä lapsivesitutkimukseen. Kantajat olivat ilmoittaneet, että he eivät uskoneet Covid-19-*

pandemian vakavuuteen, ja että ainakaan maskit eivät auttaneet kyseistä tautia vastaan. Maskin ja visiirin käyttö aiheutti molemmilla paniikkikohtauksen.”

Tuomari Marko Lepistö on siis jättänyt toimittamatta haasteen HUS:lle sillä perusteella, että hän itse on esittänyt kantajien kannevaatimuksen perustana olleen ”denialismiin” perustunut koronapandemian vakavuuden kieltäminen. Mitään tällaista ”denialismiin” liittyvää väitettä ei kuitenkaan haastehakemuksessa ole esitetty, mistä todisteena haastehakemus liitteenä. Lisäksi kantajiin kohdistettu menettely (maskin käytön vaatiminen) on tuomarin mielestä perustunut tarpeelliseen ja välttämättömään keinoon suojata terveysturvallisuutta.

Oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 6 §:ssä säädetään kanteen tutkimatta jättämisestä ja asian ratkaisemisesta vastausta pyytämättä:

Tuomioistuimen on jätettävä kanne tutkimatta, jollei kantaja noudata hänelle annettua 5 §:ssä tarkoitettua kehotusta ja haastehakemus on niin puutteellinen, epäselvä tai sekava, ettei se kelpaa oikeudenkäynnin perustaksi, taikka jos tuomioistuin ei muusta syystä voi ottaa asiaa tutkittavaksi.

Tuomioistuimen on hylättävä kanne tuomiolla siltä osin kuin se on selvästi perusteeton.

Edellä mainitun 6 §:n 2 momentin esitöissä ja oikeuskirjallisuudessa on katsottu, että kanteen selvällä perusteettomuudella tarkoitetaan sellaista puutetta kanteen aineellisoikeudellisessa perustassa, joka ei voi myöhemminkään prosessin aikana korjaantua. Tällainen tilanne on käsillä, jos kantajan esittämistä faktaperusteista (oikeustositseikoiksi esittämistä faktoista) ei voi seurata sitä, mitä kantaja haastehakemuksessaan vaatii (ns. oikeudellinen perusteettomuus).

Tuomari Lepistö on siis jo ennen haasteen toimittamista päättänyt OK 5:6.2 §:n nojalla, että haastehakemus on ollut selvästi perusteeton. Lepistön mukaan kantajat eivät olisi edes väittäneet, että heitä olisi kohdeltu epäsuotuisammin kuin muita sairaalan asiakkaita on kohdeltu, ja että tästä väittämistaakan täyttämättä jättämisestä johtuen kanteessa ilmoitetuista seikoista ei voisi seurata heidän pyytämäänsä seurausta, jonka vuoksi kanne oli hylättävä. Väite on kuitenkin absurdi: kantajathan nimenomaan totesivat oikeustositseikkana, että edellytykseksi heidän pääsylleen lapsivesitutkimukseen 23.3.2021 oli asetettu maskin tai visiirin käyttäminen ja että he eivät mm. terveydellisistä syistä voineet maskia tai visiiriä käyttää, eli että heitä kohdeltiin kiellettyyn syrjintäperusteeseen nojautuen epäsuotuisammin kuin maskia tai visiiriä käyttäviä sairaalan asiakkaita, jotka pääsivät sairaalaan hoitoon. Siten pelkästään sitä, että kantajat eivät nimenomaisesti ”alleviivaten” todenneet, että heitä kohdeltiin eriarvoisesti kuin maskia käyttäneitä asiakkaita, on hyvin vaikea nähdä riittävänä syynä kanteen ”ilmiselvälle” oikeudelliselle perusteettomuudelle OK 5:6.2 §:n tarkoittamalla tavalla.

Lainsäädännön tarkoitushakuisesta soveltamisesta

Lepistön ennakoasenteellisuuteen ja tuomion perustelujen fasadimaisuuteen viittaa myös se, että hän viittaa tuomion perusteluissa yhdenvertaisuuslain 11 §:n 2 momenttiin jättämällä ilmeisen tarkoitushakuisesti siteeraamatta säännöksen loppuosaa. Hän toteaa, että erilainen kohtelu on kuitenkin oikeutettua siinäkin tapauksessa, että kohtelun oikeuttamisperusteista ei ole säädetty, jos kohtelulla on perus- ja ihmisoikeuksien kannalta hyväksyttävä tavoite ja keinot tavoitteen saavuttamiseksi ovat oikeasuhtaisia. Säännös kuitenkin jatkuu siten, että tätä säännöstä ei kuitenkaan sovelleta, kun kyse on mm. julkisen vallan käytöstä tai julkisen hallintotehtävän hoidosta. Lepistö tiesi tai hänen olisi tullut tietää, että lapsivesitutkimukset kuuluvat terveydenhuoltolain (1326/2010) 15 §:n mukaisten neuvolapalveluiden piiriin, jotka kuuluvat yhdenvertaisuuslain 11.2 § 1 kohdan mukaiseen julkisen hallintotehtävän hoitamisen alaan. Näin toteaa esim. Eeva Nykänen artikkelissaan "Yksityiset palveluntuottajat julkisten sosiaali- ja terveystalvelujen tuottajina" (Lakimies-lehti 3-4/2020 s. 8):

"... julkisen vallan järjestämismvastuulle kuuluva sosiaali- ja terveydenhuolto kuuluu julkisen hallintotehtävän alaan. Julkiseksi hallintotehtäväksi luettavat julkiset palvelutehtävät voivat olla sisällöltään samanlaisia kuin yksityisen sektorin tuottamat palvelut. Tehtävän luonteen määrittelyyn kannalta ratkaisevaa on, vastaako julkinen sektori palvelujen järjestämisestä ja rahoittamisesta. ... Esimerkiksi terveydenhuollon palveluja tai vanhusten asumispalveluja tuottavan yrityksen tarjoamat palvelut eivät siis kuulu julkisen hallintotehtävän alaan, ellei palvelun tarjoaminen perustu - - kunnan lakisääteiseen järjestämisvelvollisuuteen. Jos kyseisen palvelun tarjoaminen perustuu tällaiseen järjestelyyn, on kyse julkisesta hallintotehtävästä, jonka yksityinen palveluntuottaja tässä tapauksessa toteuttaa."

Nykäsen artikkelin perusteella on selvää, että neuvolapalvelut – mukaan lukien lapsivesitutkimukset – kuuluvat julkisten hallintotehtävien alaan, koska ne perustuvat kunnan lakisääteiseen järjestämisvelvollisuuteen terveydenhuoltolain 15 §:n nojalla. Siten lapsivesitutkimusten järjestämistä koskee yhdenvertaisuuslain 11.1 §:n mukainen erilaisen kohtelun lakiin perustumisen vaatimus, eikä Lepistön soveltama 11.2 § tule lapsivesitutkimuksiin liittyen sovellettavaksi. Tästä johtuen lapsivesiklinikan esittämän maskivaatimuksen olisi tullut perustua eduskunnan säätämään lakiin yhdenvertaisuuslain 11.1 §:n edellyttämällä tavalla, jotta vaatimus olisi voinut olla yhdenvertaisuusvaatimuksen mukainen ja siten laillinen. Suomessa ei kuitenkaan missään vaiheessa säädetty maskien käyttöä lailla pakolliseksi, ja vaikka valtioneuvosto esittikin tällaista lakia

keväällä 2021, veti se esityksensä pois käsittelystä 31.3.2021, eikä missään vaiheessa palannut asiaan.

Lepistön asenteellisesta kielenkäytöstä

Lepistön kantajien kannevaatimuksesta käyttämä denialismi-sana (sana, jota kantajat itse eivät missään vaiheessa olleet käyttäneet) yhdistetään yleisessä kielenkäytössä lähinnä yhteiskunnallisesti erityisen paheksuttaviin ilmiöihin, kuten ilmastodenialismiin, holokaustin kieltämiseen ja rokotedenialismiin. Katso esim. Osmo Pekosen kirjoitus 27.4.2022 “Monen sortin denialisteja (<https://www.tiedetoimittajat.fi/tiedekeskiviikko/monen-sortin-denialisteja/>), jossa todetaan, että “*denialismi on aikamme sairaus*”. Katso myös esim. Syksy Räsänen ja Kari Enqvistin kirjoitus 5.5.2014 “Denialismi, luonnontieteiden edistyksen oheisvahinko?” (<https://journal.fi/tt/article/view/41570>), jossa jo otsikossa denialismi-sana yhdistetään “vahinkoon” eli kielteiseen, ei-toivottavaan ilmiöön. Molemmissa kirjoituksissa käy ilmi denialismi-sanaan jo ainakin kymmenen vuotta yleisessä kielenkäytössä yhdistetty voimakas paheksuttavuus ja vältettävyyys.

Kantaja katsoo, että Lepistön denialismi-sanana käyttöä asian kantajan kannevaatimukseen liittyen on pidettävä poikkeuksellisen ehdottoman kannanoton esittämisenä irrallaan oikeuslähteistä, joka antaa aiheen epäillä tuomarin puolueettomuutta vaarantavaa ennakkoasennetta (kts. edellä ja Tapanila 2007 s. 309, alaviite 269).

Edellä esitetyn perusteella kantaja pitää selvänä, että Lepistön 10.9.2021 antamassa tuomiossa käyttämä voimakas kielellinen ilmaisu antaa OK 13:7.2:n tarkoittamalla tavalla perustellun aiheen epäillä hänen puolueettomuuttaan tapauksen kanssa samankaltaisia oikeuskysymyksiä sisältävien koronatoimia kyseenalaistavien asioiden käsittelyssä, kuten nyt käsiteltävänä olevassa tapauksessa Vauhkala vs. Suomen valtio ja Fazer.

Koska Marko Lepistö on soveltanut asiassa L 706/2021/2416 yhdenvertaisuuslakia edellä mainitulla tavalla ilmeisen tarkoitushakuisesti, käyttänyt voimakkaasti asenteellista kieltä kantajan kannevaatimukseen liittyen sekä hylännyt kyseisen kanteen haastetta antamatta ilmeisen kevein ja / tai kyseenalaisin perustein, antaa tämä perustellun aiheen epäillä hänellä olevan OK 13:7.2 §:n tarkoittamalla tavalla ennakkoasenne yleisemminkin koronapandemiaan liittyviin ja koronatoimia kyseenalaistaviin oikeustapauksiin. Kantaja katsoo Lepistön ennakkoasenteen olevan sellainen, että

hän ei kykene toimimaan tapauksessa Vauhkala vs. Suomen valtio ja Fazer objektiivisesti ja puolueettomasti.